

Sprong voorwaarts

Het ongeduld waarmee we de huidige economische crisis tegemoet treden is een teken dat niet alleen de bankiers moeite hebben met het accepteren van de nieuwe werkelijkheid. Ook beleidsmakers en het bredere publiek hebben nog een slag te maken in het doorgronden en vervolgens accepteren van de realiteit van de internationale economische teruggang. Het hedendaags smijten met miljarden dollars kent slechts toekomstige grenzen. Het machismo druipt van sommige wereldleiders af in de wellicht roekeloze vlucht vooruit.

In de pas gepresenteerde plannen wisselen Keynesianen van het ge-

hele kleurenspectrum elkaar zodanig af, dat onze kinderen er vast met ontzag later over zullen spreken en schrijven. Maar was het niet een uit de hand gelopen kredietverlening die de problemen heeft veroorzaakt? Hoe kan dan een nieuwe ronde van geldcreatie de oplossing bieden, zonder dat de omvang van de deflatie vaststaat? Of is dit pas ronde één van de grote omwenteling? En hoe springt de energie-sector er straks uit, duurzamer of duurder?

Appels en peren

In het wedstrijdje wie het verste dollars, renminbi's en euro's kan plassen wordt wel eens vergeten hoe verschillend de sociaal-economische omstandigheden zijn in de diverse landen. De sociale vangnetten in zowel China als de Verenigde Staten zijn minuscuul vergeleken met veel van de (West)-Europese. In de VS is het verliezen van een

baan ook meteen het einde van de ziektekostenverzekering voor het gezin, in China betekent het vaak het verdwijnen van een dak boven het hoofd. Vele miljoenen zijn in China inmiddels al op drift geraakt na het verliezen van hun baan in de exportsector. Hun lot hangt af van het Chinese stimuleringsplan en de wederopstanding van de Amerikaanse consument.

De vraag is of deze wederopstanding bestendig zal zijn of een uiteindelijk door inflatie voortgedreven vlucht naar voren is. Inmiddels is de wereldhandel met een ongekende 9% gekrompen en worden vooral zeer open economieën hard getroffen, zonder dat ze veel kunnen doen om hun economie te beschermen. De energiemarkt lijdt mee.

Koopjes jagen

In perioden van grote onrust worden de internationale politieke en economische verhoudingen vaak ruw door elkaar gehusseld. Zo wordt gevreesd voor een grote jacht op het internationale bedrijfsleven door Chinese bedrijven, die een goed gevulde overnamekas krijgen van de overheid. Vooral grondstoffen en energie zullen boven aan het wensenlijstje staan. Er openen zich mogelijkheden om bezittingen te

verwerven in landen die niet in de ban zijn gedaan door de internationale gemeenschap, zoals Soedan, zodat China meteen zijn internationale profiel kan oppoetsen. Rusland verkocht al een flinke hoeveelheid olie aan China onder een langetermijnovereenkomst.

Andere producerende landen met een acuut kastekort zullen wellicht ook hun reserves overboord gooien en zo mogelijk de beschikbaarheid van olie voor de kortere termijn vrije markten verminderen in ruil voor lange termijn Chinese afnamegaranties. In Australië wordt al met enige ongerustheid naar de Chinese activiteiten gekeken; nog even en ook daar keert de bescherming van een strategische sector terug in het taalgebruik.

Het belang van het koopjes jagen zal pas later blijken. De sterke terugval van de vraag naar energie heeft de prijzen doen kelderen. De overschotten in de energiemarkten scheppen ondertussen de valse verwachting dat er voldoende energie zal zijn om aan de herstelde vraag te voldoen als de ergste crisis voorbij is. Voortgaande depletie en het sluiten van strippervelden vreten echter de nieuwe buffervoorraad weg, terwijl investeringen in nieuwe velden achterwege blijven. Krapte in de markt ligt alweer op de loer. En dan blijft de vraag wat de invloed zal zijn van de nieuwe tsunami aan dollars op de kosten van bedrijven en hun vermogen te investeren in nieuwe productiecapaciteit.

Op de pof

In de meeste bestedingsplannen zijn groene elementen meegenomen in een poging om de structurele afhankelijkheid van fossiele energie-importen te verminderen

en een duurzame structuurverandering te bewerkstelligen. Deze groene revolutie wordt echter op de pof gekocht. Vanuit het perspectief van de VS is het kopen van groene energiecapaciteit voor dollars/schulden, die naar verwachtingen in een paar jaar veel minder waard zijn, een no-brainer, evenzo als het voor China logisch is om de hand te leggen op goedkope grondstoffen en energiebezittingen. Beiden kunnen zo veel 'bang' voor hun 'buck' krijgen.

Voor Europa ligt de zaak wat ingewikkelder. De uitgaven in deze crisis liggen grotendeels vast in de sociale uitgaven en de bedragen gereserveerd voor het redden van de financiële sector, waardoor maar relatief kleine beetjes uitgaven gegenereerd kunnen worden om de energie-economie structureel een groene slinger te geven. Duidelijk is wel dat Europa weinig extra groen kan kopen, bovenop de al bestaande plannen.

In sommige lidstaten zal bovendien het hemd nader dan de rok blijken en de doelstellingen voor 2020 sneuvelen in de hectiek van de kortetermijnreddingsplannen. In die zin probeert de Nederlandse regering wel het nodige te doen door energiebesparing in de bebouwde omgeving en duurzame energiecapaciteit in de plannen mee te nemen. Toch is het raadzaam om de ontwikkelingen in China en de VS scherp in de gaten te houden om niet groen en zwart te worden ingehaald door onze geopolitieke concurrenten. ■

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad.